5540

గ్రంథాలయసర్వస్వము

ఆంధ్రదేశ, గ్రంథాలయసంఘపక్షమున ప్రకటింపబడు సచిత్రమాసపత్రిక.

సంపుటము ౯] మార్చి, ౧౯౨౫ [సంచిక ౭

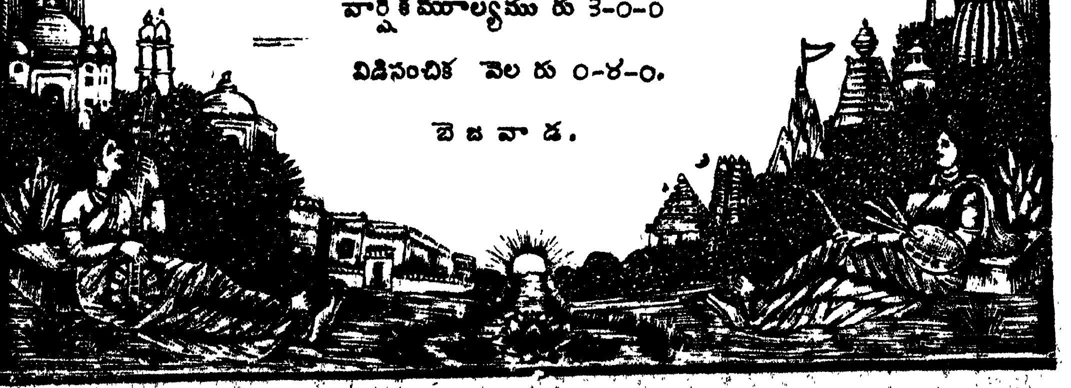
సంపాదకుడు: అయ్యంకి వేంకటరమణయ్య.

విషయసూచిక

వార్షికమూల్యము రు ౩-౦-౦

విడిసంచిక వెల రు ౦-౪-౦.

బెజవాడ.

జడకుచ్చులు

సుప్రసిద్ధాంధ్ర కవులగు

రాయప్రోలు సుబ్బారావు

గారి నూతన గ్రంథము

వెల రు 1—0—0 మాత్రమే

జన్మభూమి.
తమ్ముడా !
ఆంధ్రమాత.
ప్రబోధము.
పుస్తకము.
ప్రసంగము.
శక్తి.
వసంతవిలాసము.
శేవచైత్రము.
పూవు.
పూజ.
విరహవీధి.
పిలుపు.
మధుమాలి.
గీతాం దేహి.
ప్రవాసరాధిక.
సఖీసంవరణం.
మేఘము.
ఎవరు ?
క్రోంచెల.
కనకము
ధ్యానిబుద్ధప్రతిమ.
కవిత.
ఆచారత్రయము.
ఒకమాట.
రాధపిలుపు.
తిలకము.
రామలింగారెడ్డి.
కలియుగార్జునుడు.

అను విషయములమీాది పద్యము లిందు గలవు.

వలయువా రిట్లు వ్రాయవలెను:—

ఆంధ్ర పరిషత్తు: బెజవాడ

పరబ్రహ్మాత్మికాం దేవీం ◆ భుక్తిముక్తి ఫలప్రదాం
ప్రణమ్య స్తౌమి తామేవ ◆ జ్ఞానశక్తిం సరస్వతీం.

ఆరవ సంపుటము.

గ్రంథాలయ సర్వస్వము

ఏడవ సంచిక.

తృతీయ అఖిలభారత గ్రంథాలయ ప్రతినిధుల మహాసభ

కర్ణాటక రాష్ట్రమునందున్న బెల్గాం పట్టణ సమీపమునందు కాంగ్రెసునకై ప్రత్యేకముగ నిర్మితమైన విజయనగరమునందు 1924 సం॥ డిశంబరు నెల 26 వ తేదీ సాయంత్రము 8-30 గంటలకు ఈ సభ సమావేశమయ్యెను.

భారతవర్షముయొక్క అనేక భాగములనుండి 240 మంది ప్రతినిధులు విచ్చేసిరి. మైసూరు, పుదుక్కోట సంస్థానములనుండియు, బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయము నుండియుగూడ ప్రతినిధు లేతెంచిరి. ఇతర సభలతో సంబంధములేకుండ ప్రత్యేక మీసభకుగూడ కొంత మంది ప్రతినిధులు విచ్చేసియుండిరి. భారతవర్షము యొక్క వివిధ ప్రాంతములనుండి పెక్కుమంది ప్రేక్షక మహాశయులుగూడ విచ్చేసియుండిరి.

ప్రార్థనతో సభ ప్రారంభింపబడెను. ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షులగు శ్రీ డి. కే. భరద్వాజగారు ప్రతినిధులకు హృదయపూర్వకమగు స్వాగతమిచ్చిరి. వారి యుపన్యాసమునందు ప్రస్తుత దేశస్థితిగతులను చర్చించి, దేశము నిప్పుడు కలవరపెట్టుచున్న అసంఖ్యాకములగు సమస్యలనుగూర్చి జనసామాన్యమునకు జ్ఞానాభివృద్ధిని గలుగజేయుటకుగాను గ్రంథాలయములను స్థాపింపవలసిన యావశ్యకతను విపులముగా చర్చించిరి. ఆపైని దేశబంధు చిత్తరంజనదాసుగారు అధ్యక్షత వహింపవలెనని ప్రతిపాదించుచు వేమవరపు రామదాసు పంతులుగారు, దాసుగారు గ్రామజీవన పునర్నిర్మాణమునకై ప్రారంభించిన నూతన కార్యక్రమమును గూర్చి వివరించి స్వసహాయ విలసితమును స్వపరిపాలనా భాసితంబును నగు గ్రామమునందు గ్రంథాలయము ప్రాధాన్య భాగమై యున్నదని చెప్పిరి. వీరియుపపాదనను శ్రీ. హరి సర్వోత్తమరావుగారు కన్నడభాష యందు బలపరిచిరి. మైసూరు సంస్థాన ప్రతినిధియగు సి. చంద్రశేఖరయ్యరుగారు కూడ నీయుపపాదనను బలపరచుచు దేశబంధుదాసు గారు జనులయొక్క నిజమైనదాసుడనియు అందుచేత నీసభాధ్యక్షత వహింప దాసుగారు అన్నివిధముల సమర్థులనియు చెప్పిరి. అప్పుడు వందేమాతర ధ్వానములు మ్రోగుచుండ దేశబంధు "దాసుకీజై" అను కేకలు మిన్నుముట్టుచుండ దాసుగారు అధ్యక్ష పీఠమలంకరించి ఈ క్రింది విధమున నుపన్యాసమిచ్చిరి.

అధ్యక్షకోపన్యాసము.

ఈ సభకు అధ్యక్షత వహించుట నాకెంతయో ఆనందముగ నున్నది. ఏలయనగా ఈ యుద్యమము ప్రజల

ప్రస్తుతము వా... కొరతలలో ముఖ్యమగు కొరతను తొలగించుటకు ... ఉద్బోధన చేయుచున్నది. ఈ మూడవ అఖిల ... గ్రంథాలయ సభను దేశీయమహా జనసభతో ... ఈ బెల్గాంపట్టణముననే జరుపుట ... సంగతి. ఇందువలన ఈ యుద్య ... ఎక్కువ ప్రాముఖ్యత కలిగి దేశసేవాతత్పరులు ఎక్కువమంది ఇందును గూర్చి తమ శక్తియుక్తులను వినియోగించుటకు తగువిధమున వానిని ప్రేరణ జేయుటకు అవకాశము కలిగినది. మన దేశీయులందరమును ఇప్పుడు భారతజాతీయతా సౌధనిర్మాణమనెడి మహాకార్యమున నిమగ్నులమై యున్నాము. ఇది కేవల రాజ్యతంత్రమును స్వాధీనపరచుకొను పని మాత్రమేగాదు. కావున మన దేశమునందలి అన్నితరగతుల ప్రజలును చేతనైన కృషిజేసి, ఈ మహాకార్యమునకు తోడ్పడవలసియున్నది. నా అభిప్రాయమునందు స్వరాజ్యము ఇంత విపులమైన అర్థము కలదిగానున్నది. ఈ అభిప్రాయమునే నేను ఇదివరలో ఎక్కువగా చెప్పియున్నాను. కొందరు స్వరాజ్యమునకు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్యమును, మరికొందరు బ్రిటిషు సామ్రాజ్య అధినివేశదేశములతో బాటు రాజ్యతంత్రమును కలిగియుండుటయు పర్యాయపదములుగా వాడుచు ఈ శబ్దమునకు పరిమితమగు అర్థమును కల్పించుచున్నారు. రాజ్యతంత్రాధీనతయొక్క ముఖ్యవిధి జాతియొక్క నిర్మాణమునకు తగిన వసతులు సమకూర్చుట. ఇట్లాలోచించిచో భారతజాతియొక్క పరిమాణసిద్ధిని పొందుటకు రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యము ఒక సాధనము మాత్రమే యగుచున్నది. కావున భారతీయులు వెంటనే నిర్వర్తింపవలసిన కార్యము మిక్కిలి గొప్పదియు ఎక్కువ కష్టముతో కూడుకొన్నదియును అగుచున్నది. రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యముగల దేశములలో జాతీయనిర్మాణమునకు వలయు ద్రవ్యము రాజ్యముయొక్క బొక్కసమునుండి వ్యయపెట్టబడును. మనకుందు దౌర్భాగ్యమువలన మన దేశమున అట్లు జరుగుటలేదు. మనము అవలంబించు కార్యవిధానములన్నియు స్వయంసహాయముమీద ఆధారపడవలసినవిగా యున్నవి. మన పురోభివృద్ధి దేశీయుల స్వయంసహాయముమీద ఆధారపడియున్నదను విషయము మన దేశప్రజలు పూర్తిగా గ్రహింపలేదు. మన శక్తులను మన ధనమును కట్టుబాటుగ లోబరచి రాజ్యాంగమువారి సహాయము కోరకనే జాతీయాభివృద్ధికి కావలసిన ముఖ్యసాధనములను మనము సమకూర్చుకొనవలసి యున్నది.

మా యుద్యమము మిక్కిలి శైశవావస్థ యందున్నది. ఇందువలన కలిగెడు లాభములను ప్రజలు ఇంకను గుర్తెరుంగుటలేదు. మనపూర్వులు చేసిన మహాకార్యములను గూర్చి మనము పలుమారు చెప్పుకొనుట కేవలము వృథాడంబరమని ఇతరులు మనలను హాస్యము చేసిన చేయుదురుగాక! మనపూర్వులకు విద్యయందు గల పక్షపాతమును మనమెన్నడును మరువజాలము. కాశీ, తక్షశిలా, పాటలీపుత్రము మొదలగు ఉన్నతవిద్యాపీఠములయందు గొప్ప గ్రంథాలయములు స్థాపింపబడి ప్రవృద్ధినొందుటతో పాటు ప్రతదేవాలయమును ఆకాలమున ఒక విద్యాపీఠముగా విలసిల్లెను. గ్రీసు దేశములోవలె ప్రతిగ్రామమందును ప్రజలు తమపనులు తీరిన పిదప సమకూడి అన్యోన్యసహాయముచే తమజ్ఞానాభివృద్ధిని చేసుకొనుటకు తగినపరిస్థితులు అప్పటికాలమున నుండియుండెను. చరిత్రాత్మకమగు సత్యమునొకదానిని మీకు జ్ఞప్తికి దెచ్చుచున్నాను. గ్రీసు, రోము మొదలగు ఐరోపాదేశములందు వెలుగుచుండిన జ్ఞానజ్యోతి అంతరించి ఆ ఖండమంతయు అజ్ఞానతిమిరములో మునిగియున్నప్పుడు ఐరోపాదేశములు జ్ఞానభిక్షకై యాచించినది తూర్పుదేశముల అప్పటికాలమున ప్రాచ్యపరిజ్ఞానమే— అందుముఖ్యముగా మహమ్మదీయ పరిజ్ఞానము—ఐరోపాఖండమునకు జ్ఞానదానముచేసి ఆ ఖండపు ఆధునిక చరిత్రకు శంకుస్థాపన చేసినది. కేవల శాస్త్రములు, కళలు, వాఙ్మయములందు మాత్రమునే గాక గ్రంథాలయ స్థాపనమునందు గూడ పాశ్చాత్యులకు ప్రాచ్యదేశములు గురుస్థానము నలంకరించుచున్నారు. ఆధునిక పాశ్చాత్య గ్రంథాలయములు నిరుపమానమగు అప్పటికాలపు మహమ్మదీయ ఖాలీఫులచే స్థాపింపబడిన మహోన్నత గ్రంథాలయములయొక్క అనుకరణములు కావా! అయితే వర్తమానకాలమున నిజమాడవలెనన్నను అభివృద్ధిపొందవలెనన్నను మనము పాశ్చాత్యదేశముల జ్ఞానజ్యోతికై మనదృష్టిని ప్రసరింప చేయవలసియున్నది. మనదేశీయులకు విద్యనభ్యసింప జేయు పద్ధతులయందును కట్టుబాటులయందును మనమెంతయో వెనుకబడియున్నాము. పరిస్థితులు మారినకొద్దీ పాశ్చాత్యదేశములందలి విద్యావిధానములు మారుచు మనలను ఆశ్చర్యనిమగ్నుల జేయుచున్నవి. ప్రజాసంఖ్య మిక్కిలి హెచ్చినది. ముద్రితగ్రంథములు తండోపతండములైనవి. రాకపోకలు అతి సులభములైనవి. దూరపుపట్టణములు కూడ దగ్గరకు వచ్చినట్లు కనబడుచున్నవి. పట్టణములకు పల్లెలకు సన్ని-

హిత సంబంధమేర్పడినది. ఈ అన్ని కారణములచేతను ప్రాచీన విభాగముల ననుసరించి మన దేశమున ప్రజాసామాన్యమునకు విద్యాభివృద్ధి జేయుటకు వీలుపడదు. ముఖ్యముగా మనము గమనించవలసిన విషయ మొకటి యున్నది. ఆధునిక పరిస్థితులయందు గురుశిష్య ధర్మము సంపూర్ణముగా నశించినది. ఇది సహజమైనది.

ఐరోపా ఖండమున స్వసహాయము వలననే విద్యోపార్జనము చేయు సాధనములు ప్రజాసామాన్యమునకు పౌరగ్రంథాలయముల మూలమున సమకూడుచున్నవి. ఇట్టిప్రతిష్ఠాపనలు మన దేశమున లేని కారణమున అట్టి వసతులు మన ప్రజలకు లభించుటలేదు. గ్రంథాలయములు కేవల గ్రంథములను భద్రపరచు స్థానములే కావు. అవి స్థాపింపబడియుండు పరిసరమంతయు జ్ఞానతేజముతో ప్రకాశింప జేయబడును. కేవల గ్రంథమూలమున లభించు పాండిత్యమును కొందరు హాస్యము చేసినను "తన్నోపదేశము చేయు గ్రంథము సంయమీంద్రుల హృదయ నాశమునుండి బయలు వెడలు రత్నమువంటిది. అవిశ్రాంత జన్మోపయోగము కొరకై నిక్షేపము చేయబడినదిగా నున్నది" అని ఆంగ్ల కవిశ్రేష్ఠుడగు "కౌపరు" మహా కవి చెప్పిన మాటలు మనకందరికు అనుభవ సిద్ధములేను. అయితే అసంఖ్యాకములగు గ్రంథములు ముద్రితములగుచున్న సదసత్పుస్తక విచక్షణా కార్యము కష్టసాధ్య మగుచున్నది.

మీయుద్యమము జయప్రదమగు గాతమని నేను పరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాను; మీ యుద్యమము మూలమున మనదేశమున గ్రంథాలయములు విరివిగా స్థాపింపబడుగాక! ఎవరును జ్ఞానవంతులు కాకుండ నిరోధించుటకు ఎవడికిని అధికారము లేదు. అట్లుగాక ప్రజాసామాన్యములోని ప్రతివ్యక్తికిని జ్ఞానము సమకూడునట్లు సాధనవిధానమును నిర్మాణము చేయుట దేశాభివృద్ధిని గోరు ప్రతిభారతీయుని యొక్క ముఖ్య కర్తవ్యమై యున్నది.

అధ్యక్షులు వారి యుపన్యాసము ముగియగానే, ఇతరపనుల తొందరవలన వెళ్ళవలసియుండుటచేత వంగాలు స్వరాజ్యపార్టీ నాయకుడగు టి. సి. గోస్వామిగారిని అధ్యక్షులుగా నియమించి సభాభవనమును విడచిరి.

కార్యనిర్వాహక సంఘాధ్యక్షుని నివేదిక.

అంతట అఖిలభారత గ్రంథాలయసంఘ కార్యనిర్వాహక సభాధ్యక్షులగు శ్రీ నూరి వెంకట నరసింహశాస్త్రి గారు ఈ క్రిందవివరించిన ప్రకారము కార్యనివేదికను సభ్యులకు వివరించి చెప్పిరి.

"మొదటి అఖిలభారత గ్రంథాలయ ప్రతినిధుల మహాసభ" మద్రాసునందు జరిగినది. ఆసభవారు "అఖిల భారత గ్రంథాలయసంఘము"నకు నిబంధనల నేర్పరచుటకుగాను ఒక ఉపసంఘమును ఏర్పాటుచేసెను. ఆ ఉపసంఘమువారిచే ఏర్పరుపబడిన నిబంధనలు కాకినాడయందు 1923 డిశంబరునెలలో జరిగిన ద్వితీయ అఖిలభారత గ్రంథాలయ మహాసభయందు అంగీకరింపబడెను. మరియు ముందు వత్సరము జరుగవలసిన పని గూడ అప్పుడే నిర్ణయింపబడెను. అప్పుడు నిర్ణయింపబడిన కార్యక్రమము ఈక్రింద వివరింపబడినరీతిగా మూడు విధములుగా నున్నది.

(1) భారతవర్షమునందున్న ధర్మగ్రంథాలయముల యొక్క చరిత్రను తయారుచేయుట.

(2) రాష్ట్రీయ గ్రంథాలయ సంఘముల నేర్పరచుట.

(3) గ్రంథాలయోద్యమమునకుగాను ఆంగ్లేయ భాషయందు మూడు మాసముల కొకసారి పత్రికను ప్రకటించుట.

గ్రంథాలయచరిత్ర తయారు చేయుటకొరకు హిందూదేశమునందు మాకు తెలిసినంతవరకు గ్రంథాలయములకెల్ల ప్రశ్నల పత్రమును బంపితిమి. కాని ఇంతవరకు సుమారు 24 గ్రంథాలయములు మాత్రము వానిని పూర్తిజేసి పంపినవి. దేశమునందుగల గ్రంథాలయ నిర్వాహకులందరికిని వినతిపత్రము లంపబడినవి. ఈ తీరుగా గ్రంథాలయములయొక్క చరిత్రను తయారు చేయవలసిన ఆవశ్యకత అందరికిని తెలిసేయున్నది. అలహాబాదునందున్న పాణినీ ఆఫీసువారు అయిదారు సంవత్సరముల క్రిందట గ్రంథాలయములయొక్కయు, శాస్త్రసంఘములయొక్కయు డైరెక్టరీ నొకదానిని ప్రకటించినారు కాని ఇటీవల దానిని తిరిగి ప్రకటింపలేదు. ఇంతేగాక, గ్రంథాలయములనుగూర్చి తెలియవలసిన విశేషములన్నియు అందు తెలుపబడియుండలేదు.

రాష్ట్రీయ సంఘములలో ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయ సంఘమును, పుదుక్కోట రాష్ట్రీయ సంఘమును ఈ సం

ఘమునకు శాఖాసంఘములుగా చేరినవి. పూనా నగరమందున్న మహారాష్ట్ర గ్రంథాలయసంఘము కొంత పనిచేసినది. కాని యిప్పుడు సరిగా పనిజేయుటలేదు. తమిళరాష్ట్రమందును, వంగదేశమందును రాష్ట్రీయ సంఘముల స్థాపనకై గట్టి ప్రయత్నములే జరిగినవి. త్వరలోనే సంఘములు స్థాపనకాగలవు.

గ్రంథాలయములలో చాలభాగము దేశభాషల యందే నిర్వహింపబడుచుండుటచేతను రాష్ట్రీయ గ్రంథాలయ సంఘములు పనిచేయవలసిన విషయములలో దేశభాషాభివృద్ధియే ప్రాధాన్యత జెంది యుండుటచేతను భాషాప్రయుక్త రాష్ట్ర సంఘముల నిర్మాణము ఈ సంఘనిబంధనల యందు ఏర్పరుపబడినది. ఈ రాష్ట్రగ్రంథాలయసంఘములు ఏర్పడుటకు రెండు మార్గములు గలవు. ఒక రాష్ట్రమునందు ఇదివరకే పనిజేయుచున్న పలు గ్రంథాలయము లుండవచ్చును. అట్టిచోట్ల ఆగ్రంథాలయములన్నియు సంయుక్త విధానము ననుసరించి రాష్ట్ర గ్రంథాలయ సంఘము ఏర్పడవచ్చును. కొన్ని రాష్ట్రములందు గ్రంథాలయస్థాపనోద్దేశ్యము వ్యాపన చేయవలసి యుండవలసి వచ్చును. అట్టిచోట్ల గ్రంథాలయోద్యమ మార్గదర్శకులను పనిచేయదగిన కార్యదీక్షాపరులను నగు కొందరిని చేర్చి ఆరాష్ట్రమునకు ముఖ్యస్థానమున రాష్ట్రీయ గ్రంథాలయ సంఘము ఏర్పరుపవచ్చును. ఇట్లు నిర్మాణమైన సంఘము ఈ యుద్యమమును గూర్చి ముందుగా రాష్ట్రమునందు ప్రచారము సలిపి పిమ్మట గ్రంథాలయ సంఘముల స్థాపనకు పూనుకొనును.

ఈ రాష్ట్రీయసంఘములు చేయవలసిన పనులను ఈ క్రిందివిధముగ, మూడుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. (1) ప్రచారణకార్యము (2) నిర్మాణకార్యము (3) సాంకేతిక భాగము.

ప్రచారణకార్యము సామాన్యముగా వార్తాపత్రికల మూలమునను, సభల మూలమునను జరుపవలసియుండును. మన యుద్యమముయొక్క స్వరూపస్వభావములను బట్టి మనము ఫలమును, దృష్టిని, విభ్రాంతి జెందించునంతటి విద్యుచ్ఛక్తి తీవ్రములో చూపింపజాలము. అనుక్షణము మనము కృషిచేసినగాని మనకు ఫలము చేకూరదు. రాజధానీ నగరములందున్న మహత్తరములగు గ్రంథాలయాధికారులతే ఈ యుద్యమముయొక్క సాంకేతిక భాగము కొరకు కృషిసల్పగలరు. జాగ్రత్తగా తయారుచేసిన గ్రంథవిభజన పట్టికలును గ్రంథవర్గీకరణములును లేకుండ వాఙ్మయము అభివృద్ధి చెందనేరదు. సర్వాంగసంపూర్ణమగు గ్రంథాలయము లున్నగాని ఇట్టి పట్టికలు తయారు చేయుటకు వీలుండదు.

పల్లెటూరు గ్రంథాలయములవలన కలిగెడు లాభములు అమితములు, అనంతములు. అవి కేవల గ్రంథనిక్షేపములే గావు. ఆధునిక భారతీయ గ్రంథాలయములు ప్రాచ్యపాశ్చాత్య సంస్థల ఉత్తమభాగములను ఏకత్ర సమావేశపరచి, మేళవింపజేసిన సంస్థలై యున్నవి.

పిమ్మట ఆంధ్రదేశమందలి గ్రంథాలయోద్యమమును గూర్చి సూక్ష్మముగా వివరించిరి. ఆంధ్రరాష్ట్ర గ్రంథాలయ సంఘముయొక్క కృషి సర్వతోముఖము. ఆసంఘమువారు విద్యార్థిదశను మించిన వయస్సుగల వారి ఉపయోగముకొరకై తాత్కాలిక పాఠశాలలను నిర్వహించిరి. ఇంక నెన్నియో దేశాభివృద్ధికరములైనట్టియు, భాషాభివృద్ధికరములైనట్టియు విధముల కృషి సల్పిరి. కడచిన మూడునాలుగు సంవత్సరములనుండియు [illegible] గతభూమి [illegible] ప్రోత్సాహింపనట్టియు రాహిత్యమునట్టియు స్వరాజ్యసమరమున సమగ్నమై యుండుటచే గ్రంథాలయోద్యమమువంటి సంస్థలెక్కువ విజృంభించుటకు తగిన సావకాశము కలుగకపోయెను. ఇప్పుడు ప్రజలు మామూలు స్థితికి తిరిగి వచ్చిరి. దానశీలురగు లక్ష్మీపుత్రులు గ్రంథాలయములకు గొప్పదానములు చేయుచున్నారు. మొన్న మొన్ననే పేటపాలెం వాస్తవ్యులగు [illegible]యుకూరి వేంకట సుబ్బరాయశాస్త్రి గారు రమారమి అయిదువేల రూపాయలు విలువగల భవనమును గ్రంథములను ప్రజాసామాన్యమున కర్పించి ధన్యులైరి. కార్యదీక్షాపరులగు దేశారాధకులు ఈయుద్యమముకొరకై తమ జీవితమును వినియోగపరచుటకై ముందుకు వచ్చుచున్నారు. మన దేశమును ప్రస్తుతము చీకాకుపరచుచున్న సమస్యలలో పెక్కింటిని సమాధానపరచుటకు గ్రంథాలయస్థాపన తగు సమర్థము కలిగియున్నదని నొక్కి వక్కాణించుచు తమ యుపన్యాసమును విరమించిరి.

ఉపన్యాసములు

వారి యుపన్యాసమైన పిమ్మట వంగదేశమునుండి వచ్చిన కుశలకుమారఘోషు గారు గ్రంథాలయముల ఆదర్శములనుగూర్చి చక్కని యుపన్యాసమిచ్చిరి. అనం

తరము మైసూరు సంస్థాన ప్రతినిధియగు వై. చంద్రశేఖర అయ్యరుగారు వారిరాష్ట్రమందలి గ్రంథాలయోద్యమమును గూర్చియు, పుదుక్కోట సంస్థాన ప్రతినిధియగు ఏ. ఎస్. ముద్దుకృష్ణన్ గారు వారిసంస్థాన గ్రంథాలయోద్యమమును గూర్చియు వ్యాసములను జదివిరి.

తీర్మానములు

అనంతరము ఈతీర్మానములు చేయబడినవి.

(1) హిందూదేశమందుగల వివిధగ్రంథాలయములును, గ్రంథాలయోద్యమాభిలాషులును, "భారత గ్రంథాలయ సంఘము"నందు సభ్యులుగా చేరి దేశమందంతటను అప్పుడప్పుడు జరుగు గ్రంథాలయ సభల పాల్గొనుచు, భారతగ్రంథాలయసంఘ కార్యదర్శికి వారిగ్రంథాలయములను గూర్చిన వివరములను రిపోర్టులను పంపవలసినదని ఈసంఘమువారు కోరుచున్నారు.

(2) ఒకటికంటె ఎక్కువ గ్రంథాలయములుగల రాజధానిపట్టణములందును ఇతరప్రధానస్థలములందును గల గ్రంథభాండాగారికు లందరును గలసి రాష్ట్రగ్రంథాలయసంఘములను స్థాపించి, గ్రంథాలయశాస్త్రవిషయములను అభివృద్ధిలోనికి దెచ్చి దేశమందు గ్రంథాలయ నిర్వహణమును అందరికిని తెలియునటుల జేయుదురని ఈసభవారు కోరుచున్నారు.

(3) పాఠశాలలో విద్యనభ్యసించు వయస్సుముదిరినవారు జ్ఞానాభివృద్ధి నొందించుకొను సాధనములు మన దేశమున ఇప్పటికాలమున లేకుండుట మిక్కిలి నష్టకరముగ నున్నదిగనుక అట్టికొరతను దీర్చుటకై గ్రంథాలయ సంఘములు అట్టి యీడుముదిరిన వారికి విద్యాభివృద్ధి నొందించుటకు తగుసమగ్రమగు తాత్కాలిక పాఠశాలలను స్థాపించవలెననియు, అందుకుతగిన వాఙ్మయమును ప్రచురించవలెననియు, ఈసభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

(4) అఖిలభారత గ్రంథాలయ సంఘము యొక్క పని సులభముగా నెరవేరుటకు ప్రతిరాజధాని యందును గ్రంథభాండాగారికుల సభలను సమకూర్చి జాతీయ విద్య వ్యాపించుటకుగాను మార్గముల నన్వేషింపవలసినదని ఈసభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

(5) జాతీయ పాఠశాలలందును కళాశాల లందును గల ఉపాధ్యాయులకును విద్యార్థులకును ఉపయోగముగానుండుటకై వివిధవిషయములను గూర్చిన గ్రంథముల యొక్క పట్టికను రాష్ట్రీయ గ్రంథాలయ సంఘములు చేయవలయునని ఈసభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

(6) ప్రస్తుత దేశస్థితిగతుల ననుసరించి స్త్రీలకు ప్రత్యేక గ్రంథాలయములు అత్యంతావసరము గనుక అట్టి గ్రంథాలయములను స్థాపించుటకును లేదా ఉన్న గ్రంథాలయములలోనే స్త్రీలకు ప్రత్యేకశాఖలను ఏర్పరచుటకును వాటిని విరివిగా ప్రోత్సహించుటకును గ్రంథాలయోద్యమాభిలాషులను ఈ సభవారు కోరుచున్నారు.

ముగింపు

తీర్మానములు ముగిసిన పిమ్మట అధ్యక్షత వహించిన గోస్వామిగారులేచి తమ అంత్యోపన్యాసమునందు దేశమును కలవరపెట్టుచున్న అనేక సమస్యలను పూర్తి చేయుటకు ఈ గ్రంథాలయోద్యమమే ప్రాముఖ్యతను వహించినదనియు అందుచేత భారతవర్షమునందంతటను ధర్మగ్రంథాలయ స్థాపనము విరివిగా సాగవలెననియు జెప్పి తమయుపన్యాసమును ముగించిరి. అంతట టంగుటూరు ప్రకాశంగారు అధ్యక్షునకు వందనము లర్పించిరి. అంతటితో సభముగిసినది.

అఖిలభారత గ్రంథాలయ సంఘము

ఈసంఘముయొక్క సామాన్యసమావేశము 28-12-24 తేదీన బెల్గాంనందు విజయనగరశిబిరమున సమావేశమయ్యెను. అప్పుడు ఈ సంఘమునకు ఈ క్రిందిప్రకారము ఉద్యోగుల నెన్నుకొనిరి:—

ఈ సభకు అధ్యక్షులగు దేశబంధు దాసుగారే ఈ సంఘమునకు అధ్యక్షులుగా నుందురు.

ఇదివరలో ఉన్న ఉపాధ్యక్షులకు అదనముగా శ్రీయుత టి. సి. గోస్వామిగారిని ఉపాధ్యక్షులుగా ఎన్నుకొనిరి.

అయ్యంకి వెంకట రమణయ్యగారిని తిరిగి జనరల్ కార్యదర్శిగా నెన్నుకొనిరి. కళా వెంకటరావుగారిని సంయుక్తకార్యదర్శిగా నెన్నుకొనిరి.

సూరి వేంకట నరసింహశాస్త్రిగారిని కార్యనిర్వాహక సంఘమునకు ఉపాధ్యక్షులుగా ఎన్నుకొనిరి.

సుశీల కుమారఘోషుగారిని వేరొక కార్యదర్శిగా నెన్నుకొని వారిని వంగదేశమందు ఈ యుద్యమమును వ్యాప్తము చేయవలసినదని కోరిరి.

ఈ సంఘాధ్యక్షునకు సహకారులుగా నుండుటకును శ్రీయుత పి. సి. సర్కారుగారును, యస్. సి. ఘోషు గారును సహాయకార్యదర్శులుగా నెన్నుకొనబడిరి.

వీరు గాక కార్యనిర్వాహక సంఘ సభ్యులు కూడ ఎన్నుకొనబడిరి.

1860 సం. 21 నెం. ఆక్టు క్రింద ఈ సంఘమును రిజిష్టరీ చేయుటకు తీర్మానించిరి

1924 సంవత్సరముయొక్క లెక్కలను ఆడిటుచేయుటకు ఆడిటరుగా చంద్రశేఖరసెట్టిగారిని నియమింపబడినది.

గ్రంథాలయములు

యన్నగూడెం తాలూకా ప్రజాసభకు అధ్యక్షులగు శ్రీ మాగంటి సీతయ్య యం. యల్. సి. గారు తమ అధ్యక్షోపన్యాసమందిట్లు చెప్పిరి.

ప్రతిగ్రామమునను ముఖ్యముగ నొక గ్రంథాలయముండవలెను. గ్రంథాలయములు గ్రామములయందైక్యతను బోషించుటకు తోడ్పడగలవు. నిరక్ష్యరాస్యతను దూరము చేయగలవు. గ్రామ్యజీవనమునకు వేరుపురుగువలె నున్న యైకమత్యరాహిత్యమునకు నిరక్షరాస్యత జననీ. పనిపాటులులేని సమయములయందే సోమరిపోని వివాదములు పుట్టి యవి యనేక విధముల బెరిగి గ్రామముల నాశనము చేయుచున్న సంగతి మీ రెఱుంగనిది కాదు. గ్రంథాలయమున్నచో సద్గ్రంథ పఠనముతో కాలక్షేపమొనర్చెదరు. వార్తాపత్రికలవలన దేశపరిస్థితుల నవగాహ మొనర్చుకొందురు. ఇతరదేశము లేయే రీతిన సాంఘిక, ఆర్థికాది విషయములలో నభివృద్ధి బొందుచున్నవియు గ్రహించెదరు. తద్ద్వారమున నిరక్షరాస్యత దూరమై ఐకమత్యము నభివృద్ధియై తొల్లింటి గ్రామ్య జీవనమును జవిజూచెదరు. కావున ముఖ్యముగ ప్రతి గ్రామమున నొక గ్రంథాలయముండుట యవసరమని మరల నొక్కి చెప్పుచున్నాను. ప్రతిగ్రామమునను శివ కేశవాలయములు నందును కనబడుచున్నవి. ఈయాలయములు లేని యూరు కాలు పెట్టరాదని పూర్వులు వ్రాసియున్నారు. ఈకాలమున మనమందఱు పరిపెట్టుకొనక అందు గ్రంథాలయమునుగూడ చేర్చి ముఖ్యముగ మూడాలయములుండవలెనని స్థిరంచవలసియున్నది.

పోతన వేమనల యుగము

ఈ పొత్తము విజ్ఞాన చంద్రికా వారి "దక్షిణాఫ్రికా చరిత్ర" గ్రంథకర్తలగు శ్రీయుత దిగవల్లి వెంకట శివరావు బి. యే. బి. యల్ గారిచే రచింపబడి వజీర్ అండ్ మోర్ కంపెనీ వారిచే బహిరంగపరచబడినది. ఇందు పోతన వేమనల కాలము చక్కగ విశదీకరింపబడుటయేగాక ఆనాటి వాఙ్మయ పరిస్థితులు స్పష్టముగ దెలుపబడినవి. మఱియు పోతనగారి భాగవతము లోని కథాచమత్కృతి, రసపోషణము, కవితావిశేషములు మొదలగునవి పోతనగారి పద్యరత్నములతో స్థాలీపులాక న్యాయమున చక్కగ జూపబడినవి. ఇంతియేగాక వేమనగారి నీతులు, లోకోక్తులు గల పద్యరత్నములు చాలవరకు మనోహరముగ వ్రాయబడినవి. వేమనగారి అంతరార్థబోధకమగు పద్యములు తుదిని కొన్ని వ్రాయబడినవి. ఈ పొత్తముమీద నీగ్రంథము చదువు కొలందిని నిసవత్తరమై చదువరుల కాహ్లాదము గొలుపును. ఇటులే యింక యీ గ్రంథకర్తగారు గ్రంథావలోకనము గావించి మహాకవుల చరిత్రములు రచియించి ఆంధ్రభాషకమూల్యాలంకార మొనరింతురు గాక యని కోరుచున్నాము. ఆంధ్రభాషాభిమానులెల్లరు చదువదగియున్నది. వలయువారు;— బెజవాడలోని శ్రీ గ్రంథకర్తగారికి వ్రాసిన బడయగలరు. దీని వెల రు 0—8—0 లు మాత్రమే.

భారతవర్షమునందలి ప్రాచీనసరస్వతీ భాండారములు

౩ సారస్వతరక్షణము

ప్రాచీనకాలమునందు విద్యనభ్యసించుపద్ధతి యిప్పటివలె నుండునదికాదు. ఆకాలమునందు గురువు ముఖస్థమున శిష్యులు పాఠములను కంఠపాఠము జేయుచుండిరి. ఈవిధముననే గ్రంథములనెల్ల కంఠపాఠము జేయుచుండిరి. వ్రాతప్రతులయందు స్ఖాలిత్యములుండుట సహజముగుటచేత ఆకాలమునందు శ్రుతిపాండిత్యమునే యెక్కువగ వృద్ధిపఱచిరి. ఇందుచేత విద్యార్థికి తాను జదివిన గ్రంథములెల్ల కంఠస్థములై పుస్తకాపేక్షలేకయే ఎప్పుడేని పనియున్న కావలసినవి సిద్ధముగ జ్ఞప్తియందుండుచుండెడివి. పుస్తకములను వ్రాసి జాగ్రత్తపఱచుకొనుట సామాన్యులకు సాధ్యముకాకపోవుటకూడ ఆకాలమునందు శ్రుతపాండిత్యమే యెక్కువ వ్యాప్తముగానుండుటకొక కారణమై యుండవచ్చును. ప్రాతిమోక్షమను కావ్యము బౌద్ధులకు మిక్కిలి పవిత్రతమమైన కావ్యము. దీనిని ప్రతిమాసమందును నెలకొకసారి భిక్షులు చదువవలసియుండును. ఏమఠమునందైన దీనిని కంఠపాఠముగా వల్లింపగల భిక్షులు లేనియెడల, తమకు సమీపముగానున్న మఠమునుండి దీనిని చింతనముచేసిన భిక్షువునిపిలిపించి వల్లింపవలయును. అంతేగాని గ్రంథమును దెప్పించుకొని చదువగూడదని నిర్ణయింపబడెను. భిక్షులు వర్షాకాలమునందు ప్రయాణము జేయగూడదను నియమముగలదు. కాని యేభిక్షువైన తనయవసానకాలమునందు తా నెఱిగియున్న సూత్రాంతముల నితరులకు జెప్పవలెనని వాంఛించి, కోరినప్పుడు వారీనియమమును మీఱవచ్చును. ఈ సంగతులనుబట్టి ఆకాలమందు శ్రుతపాండిత్యమున కెట్టి ప్రాధాన్యమీయబడెనో తెల్లము కాగలదు.

"ఫాహియాను" అను చీనాదేశ యాత్రికుడు ఐదవ శతాబ్ద ప్రారంభమునందు "వినయ" అను బౌద్ధమతగ్రంథసంపాదనార్థమై భారతవర్షమునకు వచ్చినప్పుడాయనకా గ్రంథముయొక్క వ్రాతప్రతులెక్కడను దొరకియుండలేదట. గురువులు ముఖతఃమాత్రము పాఠములను జెప్పుచుండిరట.

౪ ప్రాచీనకాలమునందలి గ్రంథాలయములు

భారతవర్షమున ప్రథమమున గ్రంథభాండారములనేర్పరచినది బౌద్ధులని చెప్పవచ్చును. "ఫాహియాను" సంస్కృతభాషను చదువుటకును, గ్రంథముల ప్రతులను వ్రాసికొనుటకును మూడుసంవత్సరముల కాలము పాటలీపుత్రమందు గడిపియున్నాడు. మఱియు, మహాసాంఘికము, సర్వాస్తివాదము, సంయుక్తాభిధర్మహృదయశాస్త్రము, పరినిర్వాణవైపుల్యసూత్రము, మహాసాంఘికాభిధర్మము, అను గ్రంథములనుగూడ జూచెను. ఈ గ్రంథముల కన్న ప్రాచీనములగు సంస్కృతగ్రంథముల వ్రాతప్రతులు మధ్యాసియాయందున్న బౌద్ధవిహారములయందు గానుపించినవి. కాని అయిదు, ఆరు ఏడు శతాబ్దములయందు బౌద్ధవిహారములు దేశమునందంతటను ప్రబలి, విద్యావ్యాసంగమునకును, వివిధములగు కళల యభివృద్ధికిని కారణభూతములయ్యెను. అప్పుడే మహాయానపౌరాణిక బోధనలు ప్రాముఖ్యతకు వచ్చి శాస్త్రము, వేదాంతము, మతము, మున్నగు విషయములనుగూర్చిన గ్రంథములు విశేషముగ ప్రబలినవి. ఆసియాఖండమునంతకును నలంద విశ్వవిద్యాలయము మాతృరాజమై వెలసినప్పటినుండియు గ్రంథభాండాగారములకు ప్రత్యేకముగ గొప్ప భవనములు నిర్మింపబడుచుండెను. బౌద్ధజైన మఠములు * ఆయామత గ్రంథములకు నిలయములైన రీతినే గుప్తవంశ చక్రవర్తుల కాలమున దేశమందలి దేవాలయములన్నియు సనాతనధర్మగ్రంథములకు నిలయములయ్యెను. దేవాలయములు మొదలగువానికి గ్రంథములను దానముచేయుట పరమోత్కృష్టమగు కార్యమని హేమాద్రి తనదానఖండమందు ♦ జెప్పియున్నాడు. పౌరాణిక మతానుసారులేగాక బౌద్ధజైన మతావలంబకులు గూడ దీనిని ఘనకార్యముక్రింద పరిగణించిరి. ? ఈకాలమునాటి శాసనములుకూడ గ్రంథములను దానమిచ్చుట యందుగల ప్రాశస్త్యము నుద్ఘోషించుచున్నవి.

---

* వీనిని విహారములనియు సంఘారామములనియు ఉపాశ్రయములనియు మఠములనియు పిలిచెదరు.

♦ Referred to in Buhlers Inlian Paleography P. 99

? Crasastis of the old Manuscripts.

పశ్చిమ హిందూదేశము నేలిన వలాభిరాజులచే వ్రాయబడినట్టి క్రీ. శ. ౫౬౭ సంవత్సరము నాటిదగు నొక శాసనమునందు, బౌద్ధభిక్షులకగు దుద్ధమఠము యొక్క యుపయోగార్థమై సద్ధర్మ పుస్తకములను గొనుటకై విరాళము నొకరిచ్చినటుల జెప్పఁబడినది. ఇప్పటికినిగూడ జైనులలో ధనవంతులు గ్రంథప్రతులను వ్రాయించుటకును, పవిత్రగ్రంథముల సభివృద్ధిపఱచుటకును మఠాధికారులకు విశేషద్రవ్యము నొసంగెదరు. అందుచేత పశ్చిమ హిందూదేశమున జైనగ్రంథాలయములయందు ఒక్కొక గ్రంథమునకు పందలకొలఁది ప్రతులు గూడ చేర్పడినవి. "అహమ్మదాబాదు"నందున్న ఒక గ్రంథాగారమునందు "అవశ్యక సూత్రములు" అను జైనగ్రంథముయొక్క నాలుగువందల వ్రాతప్రతులుఁ గలవు.

౫ మూఁడు విధములగు గ్రంథాలయములు.

బౌద్ధ, జైన మతములయందుగల గ్రంథాలయములను గూర్చియు, హిందువుల దేవాలయములయందుగల గ్రంథాలయములను గుఱించియు నింతవరకు జెప్పితిమి. ఈ రెండును ద్వివిధములగు పరిజ్ఞానములకు నిలయములై యొప్పియున్నవి. కాని కాలక్రమమున చక్రవర్తుల పోషణచే లౌకిక సారస్వతము అభివృద్ధియైన కొలఁదిని రాజభవనములును, సభామండపములునుగూడ గ్రంథభాండారములకు నిలయములయ్యెను. నేటికిని యీ త్రివిధములగు గ్రంథభాండారములకును దృష్టాంతములు నిలిచియేయున్నవి. ఇట్లు నిలచియున్నవానిలో మొదటి తరగతివగు పశ్చిమ హిందూదేశమునందలి జైన భాండారములును, వివిధమఠములయందున్న గ్రంథాలయములును తంజావూరు, కాశ్మీరము, నేపాలు, మైసూరు రాజభవనములయందున్న గ్రంథభాండారములును, రాజపుత్ర సభామండపములయందున్న గ్రంథభాండారములును ముఖ్యములైనవిగ నున్నవి.

౬ ప్రసిద్ధములగు బౌద్ధగ్రంథాగారములు.

బౌద్ధమతభిక్షులకు సంబంధించిన ప్రాచీన గ్రంథాలయములకెల్ల పెద్దదియు, ప్రఖ్యాతివంతమైనదియు నగు గ్రంథాలయము "నలంద" గ్రంథాగారమైయున్నది. భారతవర్షమున ప్రాచీనకాలమునందు గల విశ్వవిద్యాలయములయందెల్ల యీ గ్రంథాగారమే అగ్రస్థానమును వహించియున్నది; ఈ గ్రంథాగారము రత్నోదధియను నామముచే విఖ్యాతవంతంబగు తొమ్మిది యంతస్థులుగల దేవాలయమునందు పెట్టబడియుండెను. "బుద్ధగయ" యందు గల తొమ్మిదియంతస్థుల దేవాలయమునే యిదియు పోలియుండెను. ఈ గ్రంథాగారము మహాయన హీనయన బౌద్ధగ్రంథములకెల్ల రక్షకస్థలమని చెప్పనొప్పును. ఈ గ్రంథములయందెల్ల "ప్రజ్ఞాపరిమితసూత్రము" "సమాజగుహ్యసూత్రము" అను తాంత్రికగ్రంథములు ప్రాధాన్యములు. ఈ గ్రంథాగారమునందలి గ్రంథములన్నియు యేమయ్యెనో చెప్పుటకాధారము లేమియు లేవు. కాని ఈమఠమునందున్న క్రొత్త శిష్యుఁడొకనివలన అవమానింపఁబడి తీర్థికభిక్షుఁడొకఁడు దీనిని తగులఁబెట్టెనని టిబెటుదేశమునందు ప్రచారమునందున్న ఒక కథ వలన తెలియుచున్నది. దైవవశముచే బౌద్ధమత గ్రంథములన్నియు అందు తగులబడకుండ రక్షింపబడెననికూడ ఆకథయందే చెప్పఁబడియున్నది. ఈసంగతి ఎనిమిదవ శతాబ్దమునందు జరిగినటుల దోఁచుచున్నది. ఏడవశతాబ్దమునందు నలందవిశ్వవిద్యాలయము ఉచ్ఛదశయందున్నప్పుడు మన దేశమునకు చీనాదేశస్థుఁడగు హ్యూనిత్సాంగు అను యాత్రికుఁడు విచ్చేసెను. † ఆయన గ్రంథములయొక్క వ్రాతప్రతులను విలువగల యితర వస్తువుల ననేకముగ సంపాదించెను. కాని దొంగలు దోచుకొనుటచేతను, ప్రమాదవశమువలనను, అనేకసారులు వాని నన్నిటిని గోలుపోయెను. అయినను తుదకు బుద్ధునియస్థికలయొక్క ఏబది శకలములను, వెండి బంగారులతోడను చందనముతోడను చేయఁబడిన బుద్ధునిప్రతిమలను, ఇరువది గుఱ్ఱములమీద వైచి ౬౫౭ వ్రాతపుస్తకములను దనదేశమునకుఁ గొనిపోగలిగెను. తన దేశమునకు పోయిన పిమ్మట, ఆయన తన జీవితశేషమునంతను భాషాంతరీకరణమునందే గడపెను. అందుచేత ౬౬౧ సంవత్సరమునందాయన తన సారస్వత పరిశ్రమను ముగించునప్పటికి వివిధములగు డెబ్బదినాలుగు గ్రంథములను చీనాభాషలోనికిఁ దేఁగలిగెను. భారతవర్షముయొక్క విజ్ఞానైశ్వర్యము చీనా, జపాను, కొరియా మున్నగు దేశముల

† Early History of India by Mr. Vincent Smith P. 3.

కొంపోనిపోవగలిగిన మహాత్ములయందు వీరును యొకరు. ఈ గ్రంథములచేతనే మహాయాన బౌద్ధసిద్ధాంతములనుగూర్చిన ప్రాచీన సంస్కృత గ్రంథము లనేకములు జన్మస్థానమగు భారతవర్షమునందు లభ్యము గాకున్నను, వాని భాషాంతరీకరణములు మాత్రము చీనా, జపాను దేశముల యందుగల దేవాలయ గ్రంథభాండాగారముల యందు సురక్షితముగా నున్నవి.

“నలంద” విశ్వవిద్యాలయము యొక్క ప్రాముఖ్యత క్షీణించుటను ప్రారంభించినప్పుడే మగధరాజ్యము నేలుచుండిన “పల” రాజుల యాదరణక్రింద “ఉదంతపురి” యందును “విక్రమశిల” యందును రెండు విశ్వవిద్యాలయములు బయలుదేరెను. ఈ రెండు విశ్వవిద్యాలయములకును ననుబంధముగ మిక్కిలి ప్రాముఖ్యతం జెందిన రెండు గొప్పగ్రంథాలయములు గలవు. నలంద, ఉదంతపురి, విక్రమశిల గ్రంథాగారములనుండియే అసంఖ్యాకములగు గ్రంథరాజములను దీసికొనిపోయి తమ దేశమునకు టిబెత్తుదేశీయులు భాషాంతరములు జేసికొనిరి. గ్రంథాగారముండిన ఉదంతపురి విహారము “నలంద” “బుద్ధగయల” యందున్న విహారములకంటె మహోన్నతమైనదని చెప్పెదరు. ఈ యుదంతపురి గ్రంథాగారమునందు బౌద్ధమత సంబంధములును నానా మతసంబంధములును నగు గ్రంథములు అసంఖ్యాకముగ నుండెను. ౧౨౦౨ క్రీ. శ. సంవత్సరమునందు బీహారు దేశమును భక్తియారు ఖిల్జీ జయించినప్పుడు వాని సేనానియగు “మహమ్మదు [illegible]”చే నీ గొప్పగ్రంథాగారము తగులబెట్టబడెను.

ఉత్తరహిందూస్థానమందున్న విహారములలో చాల భాగము పశ్చిమమున మనదేశమునకు వచ్చిన మహమ్మదీయులవలననే నిర్మూలము గావింపబడెను. అందుచేత భిక్షులు తాము మోయగలిగినన్ని మతగ్రంథములను దీసికొని “నేపాలు” దేశమునకు పారిపోయిరి. టిబెత్తుదేశమునను హిందూదేశమునకంటెను నేపాలుదేశమునందును మాత్రమే బౌద్ధమతమునకు సంబంధించిన సంస్కృతగ్రంథములలో కొన్నియైన దొరకినవి. ఈ భాగములని మిక్కిలి శ్రద్ధతో పరిశీలించిన బౌద్ధమతమును గూర్చిన అమూల్యములగు విషయములను బోధింపగల అపూర్వ గ్రంథము లింకను బయలు వెడల వచ్చును. నేపాలు దేశమునకు భిక్షులచేత గొనిపోబడిన అమూల్యములగు గ్రంథరాజములను గొన్నిటిని మనప్రభుత్వము వారిచే నియోజితులగు మంత్రులు సంపాదించి ఇంగ్లాండునకు గొనిపోయిరి. ఇదిచాలక ఆదేశమునకు మంత్రియగు మహారాజ చంద్రషంషేరుజంగు బహద్దరు గారు ౧౯౦౯ సంవత్సరమున ఆక్సుఫోర్డు నగరమునందలి బోడ్లియను గ్రంథాలయమునకు ౬౩౩౦ సంస్కృత లిఖిత గ్రంథములను బహుమానముగ నొసంగి మన దేశమునకు యథార్థమగు దారిద్ర్యమును దెచ్చెను. మన దేశమునకున్న యైశ్వర్యమే సారస్వతైశ్వర్యము. ఎంత వెడలిపోయినను బంగారమెంత పోయినను దిగులు పడవలసిన పనిలేదు. కాని యీ విజ్ఞానైశ్వర్యనష్టము యొక్క పరిమితి యందు కొంతభాగమునైనను గూడదీయగల వారెవ్వరును లేరు. ఖిలమయి పోవుచున్న యథర్వణవేదము యొక్క వ్రాతప్రతి నొకదానిని ఆస్ట్రియా దేశమునకు చేకొనిపోయి దాని పుటలన్నిటికిని ఫొటోగ్రాపులు దీసియుంచిరి. ఆ ఫొటోగ్రాపులను మైసూరునందున్న గ్రంథాలయమునందు మన మిప్పుడు చూడగలము.

౮ జైనగ్రంథాలయములు

బౌద్ధగ్రంథాలయములు నశించినప్పటికిని వానిస్థానమును జైనగ్రంథాలయము లాక్రమించుకొనినవి. బౌద్ధమతము వలెనే జైనమతమును భారతవర్షమునం దింకను జీవించియే యున్నది. రాజపుత్రస్థానము, గుజరాతు, పటాను, జసల్మీరు, సూరతు, కాంబే, అహమ్మదాబాదు మున్నగుపట్టణములయం దనేక జైన ఉపాశ్రయము లున్నవి. వీనియన్నిటికిని గూడ జైనులయొక్క మతము చరిత్రములను తెలియజేయునట్టి ముఖ్యగ్రంథములు గలిగిన గ్రంథాగారములు గలవు. వీనికి “భారతీభాండారము” లని పేరు. జైనభాండారములయందు ప్రాముఖ్యములగునవన్నియు దక్షిణహిందూస్థానమునందే గలవు. వీనిలో పటాను * అహమ్మదాబాదు, వద్వాను, సూరతు,

* ఇది బరోడారాజ్యమునందున్నది. ఈగ్రంథాగారమునుండి అనేక అమూల్యగ్రంథరాజములను వ్రాయించి తెప్పించి, బరోడా మహారాజాగారు కేంద్రగ్రంథాలయపక్షమున ప్రకటించుచున్నారు.

కాంబే, తిరాడ, జసల్‌మీరు, ఖట్టీరు నగరములందు గల గ్రంథాగారములందు ప్రతిదానియందు పదివేల వ్రాత ప్రతులు కలవు. పూర్వకాలమున 'అన్హిల్‌వాడ' అను పేరు గల "సిద్ధపురిపటాను" అనునది పదునొకొండు పన్నెండు శతాబ్దములయందు పలె నేటికిని జైనమతమునకు ఆటపట్టయియున్నది. అచటి యుపాశ్రయములయందు 'శ్రావకు'లని పిలువఁబడు యతులు చాలమంది నివసించెదరు. ప్రతి యుపాశ్రయమునందును మతగ్రంథముల వ్రాతప్రతులు కొన్ని భద్రపరుపబడియుండును. కాలము జరిగినకొలఁదిని గ్రంథముల సంఖ్యయు, ప్రాముఖ్యతయు కూడ హెచ్చుచుండును. పటాను నగరమునందు పదికంటె నెక్కువ ఉపాశ్రయములు గలవు. వీనిలోఁగొన్ని చాళుక్యరాజుల కాలమున ప్రారంభింపబడినవై యున్నవి. అందుచేత ౧౨, ౧౩ శతాబ్దముల గ్రంథములు మనకచట లభ్యమగును. వీనియందు గ్రంథములు అట్టలపెట్టెలయందు భద్రము చేయబడినవి. ఒక్కొక్క పెట్టెయందు పది మొదలు పదునైదువరకు వ్రాతగ్రంథములుండును. వీనిని యతులు లెలు చుగఁ దీసి చదివి వినిపించుచుందురు. అందుచే నివి గాలి పోసికొని చెడిపోక నిలచియున్నవి. జైనమతములయందల్లెడలను వ్రాతగ్రంథములను మిక్కిలి శ్రద్ధాభక్తులతో కాపాడుచుండిరి. జైన, బౌద్ధ, శైవ, వైష్ణవ గ్రంథాలయములన్నిటియందును గ్రంథముల ప్రతులను వ్రాయు పనిని యతులే నిర్వహించుచుండిరి. దీనియందు వీరి సామర్థ్యము నిరుపమానము. అందుచేత నేపాలదేశ ప్రభువుయొక్క గ్రంథాగారమునకు వ్రాతప్రతులను తయారుచేయుటకై వీరినే నియోగించిరి. † "పటాను" పట్టణమునందున్న గ్రంథాలయములలోకెల్ల, నాలుగు వది పెట్టెల వ్రాతప్రతులుగల హేమచంద్ర భాండారము, ౧౫౦౦ ల వ్రాత ప్రతులుగల తిపాగచ్ఛ భాండారము, ౫౦౦ తాటియాకుల గ్రంథములుగల సంఘవిసపాడవ గ్రంథాగారమును మిక్కిలి ప్రాముఖ్యములై యున్నవి. ఈ సంఘవిసపాడవ గ్రంథాగారమునందు జైనమతమునకు సంబంధించిన గ్రంథములన్నియు, వాని భాష్యములు, చూర్ణికలు, వృత్తులు సహితముగాఁ గలవు. జైనమతమును సారస్వతమునుగూర్చిన పరిశీలనలను చేయుటకును, గుజరాతుదేశచరిత్రకు సంబంధించిన ఆధారములను సంపాదించుటకును యీ గ్రంథము లమూల్యములై యున్నవి.

ఈ గ్రంథాగారమునకు పిమ్మట జసల్‌మీరు నందున్న పార్శ్వనాథ దేవాలయమందలి భాండారము గొప్పది. దీనియందపూర్వములగుకొన్ని జైనమతగ్రంథము లేగాక, పన్నెండు, పదిమూడు, పదినాలుగు శతాబ్దముల యందు వ్రాయబడినట్టి సంస్కృతసాహిత్య కావ్యములును, వైదికగ్రంథములును అనేకముగా కలవు. బిల్హణ విరచితమగు విక్రమాంకచరిత్రమును, * జలంధరు వాస్తవ్యులగు ఉపేంద్రవార్మి పాఠకుడు గచించిన యశోవర్మవిజయము ♦ ను నిచటనే ప్రథమమున సంపాదింపబడినవి. ఈ సంగతులనుబట్టి యీ గ్రంథాగారములందు మతగ్రంథములనేగాక, లౌకిక విషయకములగు గ్రంథములను గూడ స్వీకరించి పెట్టినవారని స్పష్టమగుచున్నది.

పశ్చిమ సముద్రతీరమునందు కనరాజిల్లాలో "మూడబిద్రి" అను గ్రామమునందు జైనమఠమొకటి కలదు. అందు గొప్ప వ్రాతప్రతుల భాండారమొకటి గలదు. అనేక పూర్వగ్రంథము లిక్కడ దొరకగలవు. మైసూరు సంస్థానమునందున్న "శ్రమణబెళ్గొళా" అను ప్రదేశము జైనమతమునకొక ప్రధానస్థానము. మౌర్యవంశ్యుడగు చంద్రగుప్తుఁడీ గ్రంథాగారమును స్థాపించెనని చెప్పుదురు. ఇచటఁగల కొండమీఁద ౭౦ అడుగుల యెత్తుగల నల్లరాతిబండమీఁద చెక్కఁబడిన "గొంతేశ్వరు"ని విగ్రహమొకటి గలదు. క్రీ. శ. పదియవశతాబ్దమున "చాముండిరాజు" చే నిది నిర్మింపఁబడియున్నది. ఈ కొండక్రిందనున్న జైనవిహారమునందు మంచి స్థితియందున్న గొప్ప గ్రంథాగారము గలదు. ఈ గ్రంథములలో చాలభాగము తాటియాకులమీద పాలి, సంస్కృతము, కన్నడము, అనుభాషలయందు వ్రాయఁబడియున్నవి. మైసూరు రాజ్యమునందే "హుంచ" జైనవిహారమునందొక సామాన్యమైన గ్రంథాగారము గలదు. ఇంతేగాక విశేషముగ వ్రాతప్రతులను సంపాదించి భద్రముగ కాపాడుచున్న జైనపండితులనేకు లిప్పటికిని పశ్చిమహిందూదేశమునందు గలరు.

† Catalogue of Durbar Library of Nepal by Mahamahopadhyaya Haraprasad Sastri.

* దక్షిణదేశమునేలినట్టి చాళుక్యరాజగు విక్రమాంకుని చరిత్రము.

♦ వంగదేశము లేక గౌడదేశప్రభువుతో పోరినిలిచినట్టి కనోజిరాజగు యశోవర్మ విజయము.

౮ సభామంటపములు-గ్రంథాగారములు.

సన్యాసులకు నిలయములగు విహారములు, ఉపాశ్రయములు, మఠములతోఁబాటు రాజుల సభామంటపములుకూడ గ్రంథభాండారములకెట్లు నిలయములగుచున్నవో, ఇదివరకే చెప్పఁబడినవి. ఈ సభామంటప గ్రంథాగారములయందు లౌకికవిషయములను గూర్చినట్టియు, శిల్పకళలకు సంబంధించినట్టియు గ్రంథములు విశేషముగ సేకరింపఁబడుచుండెను. నాలుగవ శతాబ్దమునందు వ్రాయఁబడుచున్న శాసనము * ననుబట్టి చూచిన, ఆకాలమున రాజులు కవులను విద్వాంసులను విశేషముగ నాదరించుచుండినటులఁ గన్పట్టుచున్నది. కాని పదునొకండవ శతాబ్దమం దేలిన భోజమహారాజుయొక్క గ్రంథాగారమునకు‡ పూర్వ్యముండిన సభామంటప గ్రంథాగారములను గూర్చిన ప్రశంస మనకిచ్చటను గానుపించుట లేదు. మధ్యకాలమునందు రాజులచే పోషింపఁబడిన గ్రంథభాండారములకెల్ల నిదియే మేటియని చెప్పవచ్చును. ౧౧౪౦ సంవత్సర ప్రాంతమునందు "సిద్ధరాజ జయసింహుడు" మాళవదేశమును జయించి, ఈ గ్రంథభాండారమును అన్హిల్ వాడునకు తీసికొనిపోయి అచ్చటనుండినట్టి చాళుక్యగ్రంథభాండాగారముతో కలిపివైచెను. చాళుక్యరాజుల భారతీభాండారమునుండి సంపాదింపఁబడిన నైషధీయ ప్రతికే విద్యాధరుఁడు ప్రథమభాష్యమును రచియించెను. మరియు "కామసూత్రము"ల నీ భాండారమునుండియే కైకొని, యశోధరుడు జయమంగళ టీకను రచియించెను. పైన చెప్పఁబడిన చాళుక్యరాజుల భారతీ భాండారమునందున్న రామాయణ ప్రతినుండియే జర్మనీదేశమునందు "జాన్" పట్టణమునందుగల విశ్వవిద్యాలయమువారు స్వీకరించిన రామాయణ ప్రతి వ్రాయబడెను.

మన ప్రభుత్వమువారుచేసిన వ్రాతప్రతుల పరిశోధన వలన అల్వారు, బికనీరు, జమ్ము, నేపాళము, మైసూరు తంజావూరు లందుగల అస్థాన గ్రంథాగారములు మిక్కిలి యుపయోగకారు లయ్యెను. ఉత్తర హిందూస్థానమునందలి రాజులలో అనేకమందిని మహమ్మదీయులు వశపఱచుకొనియున్నను రాజపుత్రస్థానము నేపాళము ఒరిస్సా దేశప్రభువులును దక్షిణ హిందూస్థానమునందలి ప్రభువులును తమ స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొని భోజమహారాజువలె కవులను పండితులను ఆదరించి మనవిజ్ఞాన మడుగంటకుండఁ జేసిరి. రాజపుత్రస్థానము, నేపాళము, కాశ్మీరము, తంజావూరు అస్థానముల యందుగల గ్రంథభాండారములలో సంస్కృతమునందును ఉత్తరదేశభాషలందును గల అనేక వ్రాతప్రతులను నేటికిని మనము చూచుచున్నారము. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద ప్రారంభమునందు అంబరరాజ్యము నధిష్ఠించిన సవాయి జయసింగు మహారాజు విద్యావ్యాప్తికై మిక్కిలి పాటుపడెను. ఆయన జయపురమును నిర్మించి కళలను శాస్త్రములను పోషించెను. వీధులన్నియు ఒకదాని నొకటి సమకోణములయందు సమభాగములుగ భాగించునటుల సరియైన పద్ధతిప్రకారము కట్టబడిన పట్టణము జయపురమొక్కటే యని చెప్పవచ్చును. విద్యాధరుఁడను నామముగల వంగదేశజుఁడొకఁడు ఆ రాజునకు మంత్రిగ నుండెను. రాజు వేదశాస్త్రవిషయిక విద్యలన్నిటియందును మిగుల సహాయకారులగు పండితులతో చర్చించుచుండెడివాఁడు. ఆయన సహాయమున ఢిల్లీ, జయపూరు, ఉజ్జయిని, వారణాసి, మథుర పట్టణములందుఁ డెగ్గరి నక్షత్రములను చూచుటకు వలయుసాధనములతో నమర్పబడిన మందిరములను గట్టించెను. అమందిరములయం దుపయోగింపఁబడిన పరికరములన్నియు ఆయనచే స్వయముగ కనిపెట్టబడినవి. అందుచే చేయబడిన సంశోధనలు నేఁడు ప్రపంచమునకును ఆశ్చర్యమును గొల్పినవి. † ఆయన రేఖాగణితశాస్త్రమును, త్రికోణశాస్త్రమును, సంవర్గమానమును సంస్కృతమునందు వ్రాయించెను. మనదేశదురదృష్టవశముచేత సవాయి జయసింగు మహారాజు త్రిలోకములకైన రాజ్యమును

---

* వీనిని వశస్తులనెదరు.

‡ Buhler's Indian Paleography p. 99

† ఈ రాజులపేర్లు విశాలదేవుడు, విశ్వమల్లుడు (క్రీ. శ. ౧౦౭౬-౧౧౨౬.)

× రాజపుత్రస్థానమం దున్నది.

† See Tod's Rajasthan and "Account of the astronomical labours of Jey Sing, Raja of Amber," by Dr. W. Hunter (Asiatic Researches Vol. V. p. 177).

గ్రంథ భాండారమును గూడ కోలుపోయెను. మిగిలిన గ్రంథములు కొన్ని ఇప్పటికిని జయపురమునందు, శ్రోత్రియ బ్రాహ్మణులయధీనమునందున్నవి.

జోధపురము, బికనీరు, అల్వారు మహారాజుల గ్రంథ భాండారములు గూడ మిక్కిలి ప్రఖ్యాతివంతములైనవి. జోధపురి గ్రంథాగారమునందు ౧౮౧౧ సంస్కృత వ్రాతపతులును ముద్రితములగు సంస్కృతగ్రంథము లనేకము లున్నవి. ఇంతేగాక దేశభాషలయందు వ్రాయబడిన గ్రంథము లనేకములు గలవు. ఈ గ్రంథాగారమునందున్న వానిలో పురాణములు, మాహాత్మ్యములు, తాంత్రిక గ్రంథములు మిక్కుటముగ గలవు. బికనీరు మహారాజుయొక్క గ్రంథాగారమునందు ౭౦౦౦ సంస్కృత వ్రాతపతులు గలవు. అనేక శతాబ్దములనుండి కాశ్మీర దేశము విద్యాధిదేవతకు ప్రీతిగల స్థానమై యున్నది. ఆదేశమునం దిప్పటికిని సరస్వతీదేవి తనప్రభుత్వమును నిరంకుశముగ సాగించుచున్నదని మనపండితుల నమ్మకము. రాజతరంగిణియను సంస్కృత గ్రంథమునందు చెప్పబడిన అనేకమంది కాశ్మీరదేశ కవులగ్రంథము లింకను కానరాకున్నవి. కావ్యములేగాక, శాస్త్రములు — అందు ముఖ్యముగ వ్యాకరణశాస్త్రము, అలంకారశాస్త్రములు ఈదేశమునం దనేకపండితుల సంతతివారల నుండియు అభ్యసింపబడుచున్నవి. అథర్వణవేదము నధ్యయనము చేసిన పండితులనేకమంది యిప్పటికిని యీ దేశమునందు మాత్రమే కలరు. చరిత్రాత్మకమగు "రాజతరంగిణి" యను సుప్రసిద్ధగ్రంథము ఇచటనే దొరకినది. ఈదేశప్రభువులు మన సారస్వతైశ్వర్యమును సురక్షించి నేటికిని దాని పోషణమునకై సర్వవిధముల తోడ్పడుచున్నారు. ఈరాజు తన ఆస్థానమునం దనేకపండితుల నేర్పాటుచేసి దేశముయొక్క పలుస్థలములయందుగల సంస్కృత వ్రాతపతులకు ప్రతులను వ్రాయించి తెప్పించి తనగ్రంథాగారమునం దుంచుచున్నాడు. ఈరాజుయొక్క గ్రంథాగారము "జమ్మూ" పట్టణమునందున్నది.

ఈరాజు వారణాసిపురమునందు కొందఱు పండితుల నుంచి, ప్రాచీనములగు వ్రాతప్రతులు అమ్మకమునకు వచ్చినపుడెల్ల వానిని క్రయమునకు పుచ్చుకొని, యిప్పటికిని తన భాండారము నభివృద్ధి జేయుచుండును. కాశ్మీర దేశమునందు వ్రాయబడిన వ్రాతప్రతులన్నియు మిక్కిలి సొంపుగ నుండును. అవి పుష్పలతాదులతోడను విపరీతములగు సంకేతాక్షరములతోడను, అంచులయందు పట్టీలతోడను చిత్రాత్మకములగు బొమ్మలతోడను అలంకరింపబడి తోలుతో బైండు చేయబడియుండును. వానిని ఈకాలపు గ్రంథాలయములయందువలెనే బీరువాలయందు భద్రముగ నుంచెదరు.

ఉత్తర హిందూస్థానమందెల్ల ప్రాచీనతచేతనేమి, ప్రాముఖ్యతచేతనేమి, పన్నెకెక్కియున్న గ్రంథభాండారము నేపాళదర్బారునందు గలదు. గుప్త ప్రభువుల కాలమునాటి వ్రాతప్రతులు గలవు. బౌద్ధమతమునకును, వైదికమతమునకును గూడ నేపాళదేశమునం దాశ్రయము గలదు. మహమ్మదీయులు దేవాలయములను మఠములను గ్రంథాగారములను తగులబెట్ట జొచ్చినప్పుడు, జనులు చేతనైనంతవఱకు అమూల్యగ్రంథము లనేకములను యీ దేశమునకు గొనిపోయిరి. అందుచేతనే అతి ప్రాచీనములగు అపూర్వ గ్రంథములనేకములు యీ దేశమునందు దొరకినవి. ఈ గ్రంథాగారమునందు కాకితములమీదను తాటియాకులమీదను వ్రాయబడిన ౪౦౦౦ ల వ్రాతప్రతులు గలవు. ఈ రాజ్యము నేలిన ప్రభువులెల్ల దీని నభివృద్ధిపఱచుటకు సదా పాటుపడుచున్నారు. ఈ దేశశీతోష్ణస్థితి వ్రాతప్రతులు చెడిపోకుండ నుంచుటకు మిక్కిలి సహాయభూతముగ నున్నది.

దక్షిణ హిందూదేశమున, తంజావూరు రాజుల గ్రంథభాండారమును, మైసూరునందున్న సరస్వతీ భాండారమును దక్షిణహిందూదేశమున ప్రాముఖ్యములై యున్నవి. వీనియందు తంజావూరు గ్రంథాగారము మిక్కిలి ముఖ్యమైనది. ప్రపంచమునందంతటను తంజావూరు గ్రంథాలయము గొప్పదియు, ప్రాముఖ్యమైనదియునని* బర్నెలు దొరగారు చెప్పియున్నారు. తంజావూరును తెలుగు నాయకప్రభువు లేలుచున్నప్పుడు పదునాఱవ శతాబ్దాంత్యముననో, పదునేడవ శతాబ్ద ప్రారంభముననో ఈ గ్రంథాగారము ప్రారంభింపబడినది. ప్రథమమున నారాజులు తెలుంగులిపియందు వ్రాయబడిన సంస్కృత గ్రంథములను సంపాదింప నారంభించిరి.

పదునెనిమిదవ శతాబ్దమున నీదేశమును మహారాష్ట్రులు జయించిరి. అప్పటినుండియు గ్రంథసంపాదన

* Burnell's letter to the Chief Secretary, Madras Government, 1873, in Gough's papers,

యందగ్రిడ్డ పరిబలెను. ఇప్పుడు గ్రంథాగారమునం దున్న సంస్కృతవ్రాతప్రతులలో చాలభాగము శరభోజ మహారాజు వారణాసీపురమునకుబోయినప్పుడు (౧౮-౨౭-౩౦) సంపాదింపబడినవియే యైయున్నవి. దేవనాగరి, నందినాగరి, తెనుగు, కన్నడము, గ్రంథ, మళయాళము, బంగాళము, పంజాబీ, కాశ్మీరము, ఓఢ్రము, అరవము, అను పదునొకండు భాషలలో వ్రాయబడిన ౨ వేల గ్రంథము లీగ్రంథాగారమునందు గలవు. భారతవర్షముయొక్క అన్నిభాగములనుండియు సంపాదింపబడిన గ్రంథములును నిందుగలవు. సంస్కృత గ్రంథములయొక్క భిన్నపాఠాంతరము లీగ్రంథాగారమునందుగలవు. ఈవిషయమునందు దీనితో సాటిరాతగినది మఱియొకటిలేదు. తంజావూరు గ్రంథాగారము నందున్న గ్రంథములను సంపాదించుట కేడులక్షల యేబదివేల రూపాయలైన వ్యయముపడియుండునని డాక్టరు బర్నెలు దొరవారు లెక్కవ్రాయుచున్నారు. అపూర్వములగు ఆంధ్రభాషాగ్రంథము లనేకము మనకీగ్రంథాగారముననే దొరకియున్నవి. ఇంకను అముద్రితములగు ఆంధ్రగ్రంథము లనేకములు ఈగ్రంథాలయమునందు గలవు. వానికి ప్రతులువ్రాయించి ఆంధ్రదేశమధ్యభాగమునందుండు ఏగ్రంథాలయమందైన జాగ్రత్తపెట్టి ఆంధ్రులకు అందుబాటునందుంచుట అత్యంత ఆవశ్యకమై యున్నది.

మైసూరునందున్న సరస్వతీ భాండాగారము పదునెనిమిది వత్సరములక్రిందట అగ్నిదేవున కాహుతియాయెను.

శ్రీ సరస్వతీనిలయ వార్షికోత్సవము, ధర్మవరము

ఫిబ్రవరి నెల ౯ వ తేదీ మధ్యాహ్నము ఈసభ మిక్కిలి జయప్రదముగ జరిగెను. అనంతపురము, పెనుగొండనుండి ప్రముఖులగు న్యాయవాదులును కాశీ పండితులును, అనంతపురం హైస్కూలు ప్రధానోపాధ్యాయులును, ఇతర మండల ప్రముఖులును, డిస్ట్రిక్టు ఎడ్యుకేషనల్ కౌన్సిలరు శ్రీమతి ఉత్సా సుందరమ్మగారు మొదలగు నారీమతల్లులును పలువురు సభకువిచ్చేసియుండిరి. దివాన్ బహదూర్ టి. రామరావుగారు ప్రారంభమున కట్టనుంచి రామలింగారెడ్డిగారి గుణగణముల ప్రశంసించుచు వారి సామర్థ్యమును వెల్లడించుచు అట్టివారు సభ కగ్రాసనాధిపతు లగుట కంగీకరించుట సరస్వతీనిలయ సభ్యుల పుణ్యమనిచెప్పి రెడ్డిగారిని సభాధ్యక్షత వహింప ప్రార్థించిరి.

రెడ్డిగారి యుపన్యాసము.

"నేను పండితుడనుగాను. కావలయునను కోరికయు నాకు లేదు. మనలో పండితు లనేకులు గలరు. కాని పాండిత్యమునకంటె ముఖ్యముగా కావలసినది రచనాశక్తి. లైబ్రరీలు (పుస్తక భాండాగారములు) పెంపొందించవలసినది పాండిత్యము గాదు. ఉన్నశక్తి నెట్లు వినియోగించిన జనులకు మేలు కలుగునో అట్టి అభ్యాసములను కలిగించవలెను. ఈ కాలమున జాతీయతా భావము ప్రబలుచున్నది. జపాను, ఫ్రాంసు, అంగ్లో మొదలగు నాగరికత దేశములలో మతసాంఘిక విభేదము లెన్నియైన నున్నను కాని ఆదేశములలో నందఱు నొక్కటిగా కట్టివైచు జాతీయతాభావమున్నది. ఇతర దేశీయుల వ్యవహారములలో పాల్గొనుచు ప్రత్యక్షముగా స్వదేశ లాభమును గడించు విధానమును మనము నేర్చుకొనవలయును. ఇతర దేశీయులు తమ దేశౌన్నత్యమును దృష్టియందుంచుకొనియే పనులు చేయుచుందురు. ఐరోపా యందంతటను మనకు తెలిసినట్లుగ త్వరలోనే ఆకాశ విమానములు వ్యాపించినవి. అందునకు కారణము యుద్ధమునందు తమ దేశము పైచేయిగా నుండవలయునని వారిలో నొక్కొక్కరును భావించుటయే. మనము దాస్యభూమిలో నున్నాము. కావున ఇతరులకంటె మిన్నగా నుండవలయునను భావము మనలో దట్టముగా లేదు. మనలో జాతీయత లేదు. ఎదుటివారి నావశ్యముగా గాని శాశ్వతాభివృద్ధి మార్గములకు ప్రయత్నించుటలేదు. లైబ్రరీలు ముఖ్యముగా జాతీయతను ప్రోత్సాహపరచవలయును.

మానవుని యభివృద్ధికి కావలసిన సాధనములు రెండు. జ్ఞానము మొదటిది. ఇది మంచి ఇదిచెడ్డ, ఇది సక్రమము అనిఅక్రమము అను వివేచనాశక్తి యున్నగాని మనశీలము చక్కబడదు. రెండవది ఆచరణ. జ్ఞానము కలిగినను దాని ననుసరించి నడచువారు కొద్దిమంది. సత్యము, ధైర్యము మంచిగుణము లని అందఱు నెఱుగుదురు, కాని వాని నాచరణలో నుంచువారరుదు. నిష్కల సమాజముగా

ధైర్యశాలురు. కాని వారు ధైర్యమును గురించి యుపన్యాసము నియ్యజాలరు. వ్యాసమును వ్రాయలేరు. కావున జ్ఞానము కలిగియుండుట వేఱు; దాని ననుసరించి ప్రవర్తించుట వేఱు. దేశీయులయొక్క శీలమును జాతీయతాభావమును పెంపొందవలయునన్న జ్ఞానము ననుసరించి ప్రవర్తించ వలయునను ధైర్యమును, సత్యసంకల్పము నుండవలయును. ఇతర దేశములలో నీ లైబ్రరీ లెంత పని చేయునో చెప్పెదను.

జ్ఞానమునకు ఉత్పత్తి, వ్యాపకము నను రెండు దశలు కలవు. మహనీయులచే గొప్పసంగతులను వినినప్పుడు జ్ఞానము ఉత్పత్తియగును. కవులును మహనీయులును తమ ప్రతిభచే జ్ఞానమును సంపాదింతురు. సాధారణులమగు మనము అట్టివారిచే సంగతులను విని వానిని వ్యాపింపజేయనగు. ఇప్పుడున్న విషయములకు వ్యాపకము బాగుగ జరిగిన గాని క్రొత్తసంగతు లుదయింపవు. మన ఆయుర్వేద వైద్యులవలె నున్నది. మూసిపెట్టినచో జ్ఞానము వృద్ధిచెందక నశించును. ఎప్పుడు దాచిపెట్టబడినదో అప్పుడే జ్ఞానముయొక్క నూతన వికాసము చచ్చిపోయినది. నూతన సృష్టి ఇప్పుడున్న వానిపైననే యాధారపడియుండును. కావున మనకు తెలిసిన సంగతు లెంత త్వరగా దేశమున వ్యాపించిన నంతమేలు. మనదేశపు పరిచయముగల అమెరికను డొకడిట్లు చెప్పెను: "హిందూ దేశములో నేదైన యొక క్రొత్తసంగతి వ్యాపించుటకు 75 సంవత్సరములు పట్టును. అమెరికాలో నద్దానికి 6 నెలలు చాలును." వేరే నిరుత్తరగుట మంచిదని యొకరు నేడు సిద్ధాంతీకరించి వినుకొనుడు. ఆ సంగతి మనదేశీయుల కందఱకును తెలియుటకు 75 యేండ్లు గావలయునట! ఏమందురా? అమెరికాలో ప్రతి గ్రామమున నొక లైబ్రరీ యున్నది. కాని లైబ్రరీలలో నెన్ని పుస్తకము లున్నను వాక్కుమూలమున గాని జ్ఞానము వ్యాపింపదు. అందుకొఱకై అమెరికను లైబ్రరీలలో వారమున కొకటి రెం డుపన్యాసములు జరుగుచుండును. మనవారింకను ప్రాచీనములైన భక్తి, భగవద్గీత, రామాయణములగుఱించిన యుపన్యాసముల పెట్టుకొనుచుందురు. ఇట్టివిప్పు డనవసరములని చెప్పక తప్పదు. ఏమందురా? మనయొక్క జాతిభాగము కనుక ఇంచుమించుగ నందఱిలోను ఇట్టిభావములు ప్రసరించి యుండును. వానినే పదిచోట్ల పదిమారులు వర్ణించినచో లాభములేదు. భారత భాగవత రామాయణములు మన జాతీయతావృత్తమునకు మొదలు వంటివి. ఎల్ల కాలము వానికే ప్రదక్షిణము చేయుచుండుటలో నుపయోగములేదు. కాని ఆవృక్షమునను కొమ్మలు, చిగుళ్లు, ఆకులు, పుష్పములు, పండ్లు నుదయింపజేయవలెను. 10 వేల యుపన్యాసములైనను యిప్పుడున్న మూర్తికి కెచ్చుగాదు. లేనివాని కుదయింపదు. చెప్పవచ్చిన దేమన, క్రొత్తసంగతులను జనసామాన్యమునకు వ్యాపింపజేయుటే లైబ్రరీలకు ప్రధానకర్తవ్యమని. భక్తి, బాలగంగాధరతిలకులను మాటిమాటికి ప్రదర్శించుటకంటె ఆధునిక దేశచరిత్రలవిషయము చర్చించుట లాభకరముగా నుండును. ఇతరదేశముల పరిపాలనమును గుఱించియు వారి సంఘనిర్మాణమును గుఱించియు నప్పుడప్పుడుపన్యాసముల నుంచుకొన్నచో జనులకు నిజముగు ప్రబోధ ముదయించును. గ్రామపునరోభివృద్ధిని గుఱించి నే నెక్కువ ప్రచారమును జరుపదలచినాను. అందఱును ధర్మవరమువంటి పట్టణములకు వచ్చి యుపన్యాసములను వినిపోవుట సాధ్యముగాదు. మనదేశములో గ్రామముల సంఖ్య హెచ్చు. ఇంకను మనవారికి శ్రుతి ప్రమాణము. కంటితోకంటె చెవితోడనే వారు జ్ఞానమును సంపాదింతురు. కావున విద్యావంతులు వర్తమానమునకు సంబంధించిన రెం డుపన్యాసములైనను నెలనెలకు నేదో యొకగ్రామమునకు పోయి యిచ్చునట్లు శపథము చేసికొని పనిచేయవలెను. కడచినసంగతులనే పలుమారు పారాయణము చేయుట వృథాప్రయాస. భూతము మాకల పట్టిరేయున్నది. ఆభూతమునే మరల మరల నాహ్వానించుట పనికిమాలిన పని. వర్తమానమును గలిపి భవిష్యత్తునకు దారి చూపవలయును. నానాటికి నభివృద్ధిచెందుటయే మన యాదర్శముగా నుండవలయును. మనముగూడ కాలప్రవాహములో పోవలయును గాని స్తంభించి యొకచో కూర్చున్నచో ఇతర దేశీయుల పరిహాసమునకు పాత్రులగుదుము.

లైబ్రరీలలో గ్రంథములైనను వర్తమాన శాస్త్రములను గుఱించి హెచ్చుగా నుండవలెను. లైబ్రరీల యుద్దేశ్యము జ్ఞానవ్యాపకముగాని పాండిత్యప్రకటనము గాదని తొలుతనే మనవిచేసికొంటిని. విద్యావ్యాపక శాఖ లితర దేశములలో గలవు. గ్రామ గ్రామములోను సభలు చేసి వారు బోధింతురు. ఇందునకు పాండిత్య మనవసరము. అందరకు నుపయోగపడునది పాండిత్యముగాదు. పై సంఘములవారు నూరారు మంది యుపన్యాసకులను తయారుచేసి గ్రామములకుపంపెదరు. వారికి కావలసినది సామాన్యజ్ఞానము. అట్లే లైబ్రరీ

లుగా బోధ. పాణిని, పతంజలి వ్యాకరణము లుండ పనిలేదు. వానికి స్థానము కళాశాలలు. వార్తా పత్రికలు, వర్తమాన పరిస్థితులకు సంబంధించిన గ్రంథములును లైబ్రరీలలో నుండవలయును. పెద్ద నాదాయములో సగ మైనను వార్తాపత్రికలకు వ్యయము చేయుటదోషముగాదు. కళాశాలలో ప్రాచీన గ్రంథములను లైబ్రరీలలో నవీన గ్రంథములను నుంచుట న్యాయము. పూర్వపు కవులు గతించినవారు గనుక వారికి సంపాదనావశ్యకత లేదు. వర్తమాన కవులకు ప్రోత్సాహము కావలసి యున్నది. కాని మన మెప్పుడును తిక్కన కవిత్వము నకే తల ఆడించుచుండినచో శుష్కించి పోవుచున్న వర్తమానకవుల మాటయేమి? ఇదియా భాషాసేవ? లైబ్ర రీలు కొంతవట్టుకు క్రొత్త కవుల నాదరింపకున్న నవియుండి ప్రయోజన మేమి? వారికి వ్యక్తులవల్ల పోషణము తక్కువ. లైబ్రరీలుగూడ ఉచితముగా గ్రంథములు కావ లయునన్న వారిగతియేమి? ఒక్కడు నూరు లైబ్రరీల కుచితముగా పుస్తకముల నిచ్చుట కష్టము. నూరు లైబ్రరీ లొక్కొక్కని పుస్తకముల కొన్నచో వానికెంతయో సాహా య్యము చేసినట్లుండును.

ఇదివరకు నేటిజ్ఞానము లీనివలన విస్తరింప వల యునో చెప్పితిని. ఇట్లు జ్ఞానము విస్తరించినను దాని నాచ రణకు దెచ్చు ధైర్యమును ఉత్సాహమును ప్రజలకు గలి గింపవలయును. విద్యావంతులు ఈ యాదర్శకములను తమ జీవితచరిత్రచే నుదాహరింప బడవలెను. విద్యా వంతులు మేలైన పద్ధతులలో నడచుకొన్న నేగాని విద్యకు విలువయుండదు. మొదట నేను చెప్పినట్లు ధైర్య మును గురించి యుపన్యాసము చెప్పిన జాలదు. దానిని ప్రకటించుటకు అనుభవము గావలయును. దక్షిణహిందూ స్థానములో మెదడు అభివృద్ధికి వచ్చినదిగాని చేతలు రాలేదు. దేశభక్తియందఱకున్నదె కాని దాని నాచరణకు తెచ్చినగదా ఫలితము? లోకలు బోర్డులలో మీ దేశభక్తి దైనందినముగా నెట్లభివృద్ధి యగుచున్నదో కనుగొను పరీక్ష కిప్పు డెక్కువ యవకాశ మున్నది. అనగా నిప్పుడు మీ సంకల్పములను అనుభవ మునకు తేవచ్చును. అదిలేని వట్టి సంకల్పమును జ్ఞాన మును నిష్ప్రయోజనము. 1. జ్ఞానమును విస్తరింప జేయ వలయును. 2. దాని నాచరణకు దేవలయుననుటే నా యుపన్యాసమునందలి సారాంశము. మీరు కీర్తిని దేశ మున కభివృద్ధిని గడింతురుగాక యని కోరుచు పరమే శ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాను."

పిమ్మట బాలికా బాలురకు పఠనపరీక్షలు జరిగెను. అందులో నుత్తీర్ణులైన వారికి పుస్తకములు బహుమాన ముగా నియ్యబడెను. బ్ర. శ్రీ. శ్రీగంగ వెంకట రామ శాస్త్రులుగారు దేశభాషలను గురించియు, శ్రీమతి ఉ త్తా సుందరమ్మగారు పతిభక్తి నిగురించియు, మ. రా. శ్రీ. వై. యస్. హనుమంతరావుగారు ప్రకృతినుండి నేర్చు కొనదగిన విషయములను గురించియు నుపన్యసించిరి.

తర్వాత శెట్టిగారు తమ యుపసంహారోప న్యాసమున నిట్లు చెప్పిరి:

"నేటిదినము ఈపురవాస్తవ్యుల కౌశలము చేతను కమిటీవారి శ్రద్ధచేతను నీయుత్సవము శ్లాఘాపాత్రము గా జరిగినది దానిని గురించి హెచ్చుగ చెప్పుట ముఖ స్తుతియగును. ఇది సర్వాంగబంధురముగా నడచినది. కార్యక్రమము మిక్కిలి శాంతముగా నడిచినది. సభాస దులకును ఉపన్యాసకులకును వందనములు. గ్రంథాలయ ములనుగురించి యిదివరకే చెప్పితిని. అది వర్తమానపత్రి కల చెప్పించి నవీనజ్ఞానమును చుట్టును వ్యాపింపజేయవ లసినది, పాండిత్యమును గడించుటకంటె ప్రజాధర్మము లేవియో, ఎట్టిరీతుల నడవవలెనో విస్తరింపజేయ వలయునో తెలిసికొనుట ముఖ్యము. ఈకార్యముల నడపుటయందు అవలంబింపవలసిన యుపకరణముల చెప్పితిని. ఉపన్యా సము లిప్పించుటయు గొప్పవారు లేనప్పుడు ఉన్నవారి తోనే వారికి వారికి తెలిసిన సంగతులు చెప్పించుటయు ముఖ్యమైన పని. కలెక్టరులు మొదలగు నుద్యోగుల నాహ్వానించి రాజ్యాంగ పద్ధతులను వారినుండి వినవల యును. లోకలు బోర్డుల నేవిధముగ సంస్కరించిన వాని నుండి లోకోపయోగ మగునను సంగతి యోచింపవలెను. ఇతర దేశ రాజ్యాంగ పద్ధతులను అన్నిజాతులకును సా మాన్యమైన ప్రజల హక్కులను ప్రజల ధర్మములను చర్చించుట మేలే. గ్రంథములను, పత్రికలను తెప్పించి పెట్టిన చాలదు. వార్తాపత్రికలలోని అంశములను చదివి వినిపించవలయును. విద్యార్థులును, వక్తలును నెలకొకొక్క గ్రామమునకైన పోయి యుపన్యాసము లిచ్చుట నేర్పరచు కొనవలెను. ఈపద్ధతి మంచిదని గాంధీగారుగూడ చెప్పిరి. పద్ధతిమంచిదనిన చాలదు. ఆచరణకు తేవల యును. మామిడిపండు పేరులను అమరములో వర్ణించిన నోటికి రుచిరాదు. ఇంతకంటె విశేషములు చెప్ప నక్క రలేదు. మీరు నన్ను గౌరవించినందుకు మీ మేలును మరువను. ఈగ్రంథాలయము క్రమక్రమముగా నభి

వృద్ధిచెందిన మనదేశము నావరించిన అజ్ఞానతిమిరమును వెలుతురుగాను [illegible] చీకటిలోనుండు [illegible] బోధకులకు దీపములో దీపముగాను, వెలుతురులో వున్నాను”

భాండాగారములు—పుస్తకములు

కృష్ణామండల ప్రాథమికోపాధ్యాయ సదస మహాజనసభ కధ్యక్షులుగా నియ్యన్నపేట గుండేపల్లి జమీందారులు శ్రీమాన్ [illegible] రాజాగారు తమ ప్రారంభోపన్యాసమందు ఇట్లు నుడివిరి:—

ఈమధ్య మన దేశములో భాండాగారములను గూర్చి మంచి ప్రయత్నము జరిగినది. గ్రంథాలయోద్యమమును గూర్చి యెక్కువ ప్రయత్నము చేయుతలంపుతో స్థాపింపబడిన గ్రంథాలయముద్రాక్షరశాల వ్యాపార [illegible] శ్యమునకు [illegible] అనుకూల్యమును [illegible] పెట్టినది. అంతటితో ప్రబోధము చేసి యీయుద్యమము క్షీణించుచున్నది. ప్రసిద్ధులగు పండితులు, కవులు, భాషాభిమానులు చేసి ఆంధ్రగ్రంథముల జాబితాను తయారు చేసి పత్రికలలో ప్రకటింపబడియున్నవి. అట్టి గ్రంథముల [illegible] ప్రతిపాఠశాలకు పంపి, [illegible] కొనుచున్న గ్రంథములలోను కావలసినవాని జాబితాను, తెలుగు [illegible] ప్రతి [illegible] పాఠశాలలకు పంపిన యెడల 4-5 సంవత్సరములలో యేపేట [illegible] గ్రంథముల [illegible] గ్రంథభాండాగారము సంపూర్ణము [illegible] వచ్చును. ఆగ్రంథ[illegible]గారము సామాన్యులకును, [illegible] లకును పనికివచ్చు [illegible] యెడల [illegible] అనేక గ్రంథముల [illegible] నిచ్చువారుందురు.

పుస్తకములు

విద్యాధికారులలో [illegible] ఏమియు పుస్తకములు వ్రాసినట్లు [illegible] ఇనస్పెక్టర్లు [illegible] వాని వ్యాపకమునకై ప్రయత్నించుచున్నారు. ఇనస్పెక్టర్లలో భాషావరులు పాఠములకు చెప్పదగిన మహోత్కృష్టమైన ఉపదేశమున్నయెడల వారట్టివానిని వ్రాసి తెలుగు [illegible] ప్రపిసించుటకు పంపినయెడల వారట్టి వానిని ముద్రించి స్వల్పమూల్యమునకు ఉపాధ్యాయుల కిచ్చుటయు అది [illegible] అత్యవసరమైన యెడల ముద్రాపకు లెల్లరు ప్రచురించునట్లు చేసినపక్షమున నా ఇనస్పెక్టరు వేరు అనంద్రదస్థాయిగా నుండును. అప్పుడు మహోత్కృష్ట విషయములు [illegible] సరిగ్గా తండోపతండములుగా గ్రంథములు [illegible]బడిన, బీదవారలు కొనుటకన్ని గ్రంథములు నియమింపరు. ఇనస్పెక్టరులకు వార్షికముగా గ్రంథవిక్రయము వలన వచ్చుదానిని [illegible] విద్యావంతులగు వారికి జీతములు వృద్ధిచేయుటకై [illegible] వచ్చును. ఇనస్పెక్టరునకు పుస్తకవ్యాపారము లేకుండిన యెడల ఉపాధ్యాయునికిని [illegible] యుండెడు. గురుపదవి మాకుల పూజ్యవంతమై యుండును. భారతదేశమందు గురుపదవి కెన్నడును ఉచితమైన జీతము లేదు. ఆతనిస్వాతంత్ర్యమింత సంకుచితముగా నెన్నడును లేదు. ఆపడిపి [illegible] గాని విద్యార్థుల [illegible] గురుభక్తి [illegible] యేపేట లక్షలకొలది సామాన్యులు గ్రంథముల [illegible] వ్యయము చున్నవి. [illegible] పుస్తకములు [illegible] చెప్పబడుటలేదు. రామాయణ, భాగవత, భారతాది గ్రంథ [illegible]. మహామహులు వ్రాసిన సదస గ్రంథము లనేకమున్నవి. వానికి [illegible] లేదు. ముద్రాపకులు వానిని ముద్రించి మిక్కిలి తక్కువవెలకు [illegible] నియ్యగలరు. అందువలన పుస్తకవ్యాపారము [illegible] మావారు సురక్షితులగుదురు. బజారులో 400 పేజీల గ్రంథము రు 0-8-0 లకమ్మబడుచుండగా స్కూలువిద్యార్థికి 100 పేజీల గ్రంథము రు 1-0-0 అమ్మబడుచున్నది. [illegible] కమిటీ ఇనస్పెక్టరు, గ్రంథక[illegible] కలియుటవలన [illegible]. ఎంతకాల మీ బీద దేశము భరింపగలదు?

[illegible] నుండి ఉపాధ్యాయుల జీతము లెక్కువ చేయవలెనని అందరు [illegible] మహోద్యమ మొనర్చుచున్న యీ సమయమున, మధుర ఉపాధ్యాయ మహాజనసభా అధ్యక్షకార్యభాషణములలో ఉపాధ్యాయుడు [illegible]కుడుగా పాఠశాలఅంగ[illegible]గా మారుచున్నదను అపస్వ[illegible]ము వెలుపరచుటచేత ఆకారణములనారసి, జీతముల నిశ్చయించుటకై యీవిషయము నింతవిపులముగా విమర్శించి సంఘములకు మహాజనులు మన్నింతురు గాక!

గ్రంథాలయోద్యమము

గ్రంథకర్త: యాతగిరి లక్ష్మీ వేంకటరమణ

వెల రు 0—8—0

ఇందు 1. ధర్మ గ్రంథాలయ స్థాపన. 2. ధర్మ గ్రంథాలయ పాలనము. 3. ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయోద్యమము. 4. ప్రాచీన గ్రంథాలయములు — హిందూ దేశము. 5. బరోడా గ్రంథాలయోద్యమము—ఉద్యమ ప్రారంభము. 6. బరోడా గ్రంథాలయోద్యమము — కేంద్ర గ్రంథాలయము. 7. బరోడా గ్రంథాలయోద్యమము — ఉద్యమ నిర్మాణము. 8. గ్రంథాలయోద్యమము — విదేశ గ్రంథాలయములు. 9. గ్రంథాలయోద్యమము — ఇంగ్లాండు దేశము. 10. గ్రంథాలయోద్యమము — అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములు— అను పది అధ్యాయము లున్నవి.

గ్రంథాలయోద్యమమునుగూర్చి విపులముగా దెలుపునట్టి గ్రంథము. బరోడా గాయకువ్వారుగారి పటము ఇందుగలదు. ప్రతిగ్రంథాలయమును, గ్రంథాలయోద్యమాభిలాషియు తప్పక చదువవలసినది.

వలయువా రిట్లు వ్రాయవలెను:—

ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయ సంఘము,

బెజవాడ.

ఆంధ్ర గ్రంథాలయ ప్రెస్ (లిమిటెడ్) యందు

క. కోదండరామయ్యగారిచే ముద్రించి ప్రకటింపబడినది.